

เปิดหนังสือพระประวัติ

สมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 20

ในหนังสือ พระประวัติสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (อมฺพรมหาเถร) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก สมเด็จพระสังฆราชพระองค์ที่ 20 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เรียบเรียงโดย ผศ.ดร.ชัยพล ไชยพร รองคณบดีคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรรมการสถานศึกษาโรงเรียนวัดราชบพิธ จากข้อมูลพื้นฐานที่พระราชปฏิญาณโกศล (สุจินตามโย) รวบรวมไว้กับความในราชกิจจานุเบกษาประกอบเรื่องราวที่เคยมีรับสั่งเล่าประทานโดยตรง มีเนื้อหาบางส่วนระบุไว้ว่า

ทรงบรรพชา-ทรงศึกษาพระปริยัติธรรม

เมื่อทรงพระเยาว์ เจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราชมีพระอนามัยไม่สู้ดี มีโรคเกี่ยวกับลำไส้ เข้าเบียดเบียน พระบุพการีจึงอธิษฐานบนบานขอให้เด็กชายอัมพรได้บรรพชาเป็นสามเณรเพื่อให้อายจากอาการเจ็บป่วย เมื่อพระชันษา 13 ปี จึงได้ทรงเข้าบรรพชา ณ วัดสถิตนารถปริวัตร ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี โดยมีพระธรรมเสนานี (เงิน นนฺโท) เจ้าคณะจังหวัดราชบุรี เป็นพระอุปัชฌายะ แต่เดิมทรงตั้งพระทัยจะบรรพชาชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งแล้วจึงลาสิกขา แต่พระบุพการีขอร้องให้ดำรงสมณเพศต่อไป จึงเป็นเหตุให้ได้ทรงบำเพ็ญเนกขัมมบารมีสืบมา เมื่อทรงเป็นสามเณร ได้เสด็จไปทรงเล่าเรียนพระปริยัติ

ออสตรเลีย พระองค์ได้เสด็จพระดำเนินไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลและทรงสนทนาศาสนา ณ วัดพุทธรังษีสแตมมอร์อยู่เป็นประจำ เป็นปฐมเหตุให้ทรงพระราชศรัทธาเลื่อมใสในเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราชมานับแต่ยังทรงดำรงสมณศักดิ์ที่ พระปริยัติกิจ

วิधिพระปฏิบัติด้านวิปัสสนาธุระ

นอกจากพระปฏิบัติด้านคันถธุระที่ทรงบำเพ็ญไว้ด้วยดีแล้วยังทรงพอพระทัยในวัตรปฏิบัติทางวิปัสสนากรรมฐาน โปรดเสด็จไปทรงบำเพ็ญสมณธรรมร่วมกับพระภิกษุฝ่ายอรัญวาสีในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่เสมอ โดยเฉพาะกับพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ทรงเคารพนับถือเป็นพระอาจารย์ฝ่ายวิปัสสนาธุระทำให้ทรงสนทนสมคณคัยกับพระวิปัสสนาจารย์และพระภิกษุผู้บำเพ็ญสมณธรรมสายพระกรรมฐานสืบมาตราบจนปัจจุบัน แม้เมื่อพระอาจารย์ฝั้นถึงมรณภาพไปแล้ว เจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราชก็ยังเสด็จไปทรงร่วมในศาสนกิจต่างๆ อันจัดขึ้นในหมู่สงฆ์ฝ่ายอรัญวาสีและวิปัสสนาธุระอยู่เนืองๆ พร้อมทั้งทรงรับเป็นประธานมูลนิธิพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ด้วย

พระปฏิบัติสัมมาปฏิบัติ

เจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช ทรงครองเนกขัมมปฏิบัติพรหมจริยาภิระอย่างบริบูรณ์

เปิดหนังสือพระประวัติ สมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 20

ธรรมในสำนักของพระอธิการโสภณ สุเมธโต ต่อมาได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะที่พระศรีธรรมานุสาสน์เจ้าคณะอำเภอเมือง-บางแพ (ธรรมยุต) ณ วัดตรีญาติ ตำบลพงสวาย อำเภอ

ทรงเข้าศึกษาในมหามกุฏราชวิทยาลัย

เจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช มีพระอัยยาคยโปรดด้านการศึกษาเล่าเรียนทั้งธรรมคดียะโลกคดียะรอบด้าน ได้ทรงสมัครเข้าศึกษา ณ สภาการศึกษา

ระดับมหาวิทยาลัยจากมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ และทรงเป็นสมเด็จพระสังฆราชพระองค์แรกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ที่ทรงสำเร็จการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยจากต่างประเทศ

ปราศจากข้อสงสัยเคลือบแคลง พระองค์มีพระอุปนิสัยเรียบร้อยอ่อนโยน สมณะ สันโดษ เรียบง่าย มักน้อย ไม่ทรงหลงใหลในยศและลาภสักการะ ไม่โปรดลักษณะหรูหราฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ไม่มีพระ

ธรรมในสำนักของพระอริการโสตถิ์ สุมิตโต ต่อมาได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะที่ พระศรีธรรมานุศาสน์เจ้าคณะอำเภอมือง-บางแพ (ธรรมยุต) ณ วัดตรีญาติ ตำบลพงสวาย อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี สอบได้ประโยคนักธรรมและบาลีชั้นต่างๆ ในสำนักเรียนวัดตรีญาติ ดังนี้

พ.ศ.2483 สอบได้นักธรรมชั้นตรี

พ.ศ.2484 สอบได้นักธรรมชั้นโท

พ.ศ.2486 สอบได้นักธรรมชั้นเอก และเปรียญธรรม 3 ประโยค เป็นสามเณรเปรียญ

พ.ศ.2488 สอบได้เปรียญธรรม 4 ประโยค

เสด็จเข้าพระนคร-ทรงอุปสมบท

เมื่อ พ.ศ.2490 ได้ทรงพบกับพระจินดากรมณี (ทองเจือ จินดากร) ต่อมาได้รับพระราชทานสถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระพุทธปาพจนบดี เจ้าประคุณสมเด็จพระได้ตระหนักเห็นคุณสมบัตินี้ของสามเณรอมพร เปรียญ จึงชักชวนเข้ามาพำนักเพื่อศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมในสำนักเรียนวัดราชชนพิทยสถิตมหาสีมารามกรุงเทพมหานคร ครั้นตกลงแล้ว สมเด็จพระพุทธปาพจนบดีจึงได้พามาถวายไว้ใต้พระบารมีของเจ้าประคุณสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสนมหาเถร) สมเด็จพระสังฆราช ขณะทรงสมณศักดิ์ที่ พระราชกวี

ครั้นวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2491 ได้ทรงอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ มหาพัทธสีมาวัดราชชนพิทยสถิตมหาสีมาราม แขวงวัดราชชนพิทย เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ทรงได้รับพระสมณฉายาว่า “อมพโร” มี สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสนมหาเถร) สมเด็จพระสังฆราช ขณะทรงสมณศักดิ์ที่พระเทพโมลีเป็นสมเด็จพระอุปัชฌายะ และสมเด็จพระพุทธปาพจนบดี (จินดากรเถร) ขณะมีสมณศักดิ์ที่ พระจินดากรมณี เป็นพระกรรมวาจาจารย์ เมื่ออุปสมบทแล้ว พระมหาอมพร อมพโร ได้ศึกษาพระปริยัติธรรมแผนบาลีในสำนักเรียนวัดราชชนพิทย จนสำเร็จอีก 2 ประโยค ดังนี้

พ.ศ.2491 สอบได้เปรียญธรรม 5 ประโยค

พ.ศ.2493 สอบได้เปรียญธรรม 6 ประโยค

ทรงเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย

เจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช มีพระอภัยค้ำไปรดด้านการศึกษาเล่าเรียนทั้งธรรมคดีและโลกคดีรอบด้าน ได้ทรงสมัครเข้าศึกษา ณ สถานการศึกษามหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในปัจจุบัน) เป็นนักศึกษารุ่นที่ 5 สำเร็จปริญญา “ศาสตรบัณฑิต” เมื่อ พ.ศ.2500 ต่อมาใน พ.ศ.2509 ได้ทรงเข้าบรมพระธรรมทูตไปต่างประเทศ เป็นพระธรรมทูตรุ่นแรก นับได้ว่าทรงวางพระองค์เป็นพระภิกษุที่มั่นคงอยู่ในวิถีกการศึกษาเล่าเรียนตามจารีตเดิม คือการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ผลานเข้ากับการศึกษาของพระภิกษุในสมัยใหม่คือการเข้าศึกษาในรูปแบบมหาวิทยาลัยและเปิดโลกทรรศน์ การเผยแผ่สู่สากลด้วยการเป็นพระธรรมทูตยุคบุกเบิกได้อย่างลงตัว นอกจากนั้น ยังมีพระทัยใฝ่ศึกษาด้านภาษาศาสตร์ โปรดทรงเรียนพิเศษภาคปฏิบัติการสื่อสารภาษาอังกฤษกับพระอาจารย์ชาวต่างชาติเพิ่มเติม ทำให้ทรงสามารถตรัสภาษาอังกฤษด้วยสำเนียงอังกฤษได้อย่างคล่องแคล่ว เป็นประโยชน์ต่อการเผยแผ่ธรรมไปสู่มหาชนทุกหมู่เหล่า

อนึ่ง ในกาลต่อมา พระกิตติคุณได้ปรากฏเพิ่มพูนเป็นที่ประจักษ์ สภามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงมีมติถวายปริญญา “ศาสตรสาตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาพุทธศาสตร์” เมื่อ พ.ศ.2552 และสภามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีมติถวายปริญญา “พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาธรรมนิเทศ” เมื่อ พ.ศ.2553 อีกด้วย

เสด็จไปทรงศึกษาในต่างประเทศ

หลังจากทรงสำเร็จหลักสูตรการอบรมพระธรรมทูตแล้ว ต่อมาใน พ.ศ.2510 เจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราชได้เสด็จไปทรงศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ณ มหาวิทยาลัยพาราณสี (Banaras Hindu University) สาธารณรัฐอินเดีย จนทรงสำเร็จการศึกษามหาบัณฑิต ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี เมื่อ พ.ศ.2512 นับเป็นพระภิกษุไทยรุ่นแรกๆ ที่เดินทางไปแล้วเรียนวิชาการชั้นสูงตามหลักสูตร

ระดับมหาบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ และทรงเป็นสมเด็จพระสังฆราชพระองค์แรกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ที่ทรงสำเร็จการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยจากต่างประเทศ

โปรดวิชาการด้านอักษรศาสตร์

นอกจากพระคุณสมบัตินับบริบูรณ์ด้านคฤธรรมแล้วเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช ยังทรงพระปรีชาสามารถในสรรพศิลปวิทยาหลากหลาย ในฝ่ายธรรมคดี พระองค์ทรงสนพระทัยศึกษาภาษามคธ เพื่อยังประโยชน์ในการทรงพระไตรปิฎกอันเป็นการรักษาเชิดชูพระปริยัติศาสนา ในโลกคดีโดยเฉพาะด้านอักษรศาสตร์ก็มิได้ทรงละเลย ทรงพอพระทัยใฝ่ศึกษาฝึกฝนจนชำนาญ เป็นการเกื้อหนุนให้ทรงบำเพ็ญพระศาสนกิจได้โดยเรียบร้อย ทรงศึกษาทั้งตามหลักสูตรและด้วยพระองค์เอง จึงสามารถทรงเข้าพระทัยและรับสั่งภาษาต่างประเทศได้หลายภาษาทั้งภาษาไทยและภาษาจีนสำเนียงต่างๆ ทรงมีทักษะจากการสื่อสารในครอบครัวที่ประสูติและทรงเจริญพระวัยมา รวมถึงภาษาอังกฤษ และภาษาฮินดีจากการที่ได้เสด็จไปทรงศึกษา ณ สาธารณรัฐอินเดีย อีกทั้งทรงเข้าพระทัยและสามารถสื่อสารด้วยภาษาท้องถิ่นต่างๆ ในประเทศไทยและประเทศภูมิภาคอาเซียนโดยรอบ ทำให้การเผยแผ่ธรรมให้กว้างขวางเป็นไปได้อย่างราบรื่นไม่มีอุปสรรคข้อจำกัดด้านการสื่อสาร

พระธรรมทูตผู้บุกเบิกการเผยแผ่ในเครือรัฐออสเตรเลีย

ทรงเอาพระทัยใส่รับพระธุระบุกเบิกกิจการพระธรรมทูตมานับแต่ยุคแรกเริ่ม ทรงเป็นหัวหน้าคณะเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่นครซิดนีย์ รัฐนิวเซาท์เวลส์ เครือรัฐออสเตรเลีย เมื่อ พ.ศ.2516 ได้เสด็จไปประทับ ณ วัดพุทธรังษีสมแดนมอร์ นครซิดนีย์ เพื่อทรงปฏิบัติศาสนกิจด้านการเผยแผ่ อันเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ขณะทรงดำรงพระราชอิสริยยศที่ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินไปทรงศึกษา ณ วิทยาลัยการทหารดันทรูน กรุงแคนเบอร์รา เครือรัฐ

ปรอทจากข้อสงสัยเคลือบแคลง พระองค์มีพระอุปนิสัยเรียบง่ายอ่อนโยน สมถะ สันโดษ เรียบง่าย มั่นคง ไม่ทรงหลงใหลในยศและลาภสักการะ ไม่โปรดลักษณะหรูหราฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ไม่มีพระประสงค์ด้านการตกแต่งประดับประดาที่ประทับและบรรดาสถาปนนิเวศด้วยวัตถุอนามาสหรือของวิจิตรอลังการ ไม่โปรดทรงใช้สอยสิ่งของมีรูปแบบและสีสันฉูดฉาดบาดตาเกินสมณสาธูป ทรงมีอัธยาศัยและโปรดใช้วัตถุปัจจัยสิ่งของต่างๆ อย่างคุ้มค่า หากไม่ชำรุดสิ้นสภาพจริงๆ ก็จะไม่ทรงทิ้ง

ยิ่งไปกว่านั้น ยังทรงถือข้อวัตรปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดไม่ต่างพร้อย ทรงเอาพระทัยใส่กวัดข้นพระภิกษุสามเณรในปกครองให้วางตนภายในกรอบของพระธรรมวินัยดุจเดียวกับที่ทรงวางพระองค์ ทรงบริหารพระเดชและพระคุณอย่างได้ดุลยภาพลงตัว แม้จะทรงเข้มงวดกวัดข้นในพระธรรมวินัยกับพระภิกษุสามเณร แต่ก็เป็นไปด้วยน้ำพระทัยเปี่ยมด้วยพรหมวิหารธรรม

พระองค์มักทรงกำชับและเป็นเนติแบบอย่างให้บรรพชิตมีจรรยา มารยาททางกายและวาจาให้เรียบร้อยตามพระวินัยบัญญัติและอย่างสมบัตินของผู้ที่โลกนิยม อันเป็นแนวทางที่เจ้าประคุณสมเด็จพระอุปัชฌายะทรงวางแบบไว้ เพื่อให้สะท้อนถึงความประณีตภายในจิตใจด้วย ทั้งนี้ ทรงเน้นย้ำเรื่องการครองตนทั้งกาย วาจา และใจ ให้ตรงตามระเบียบวิธีของทางโลกและทางธรรมย่อมยังให้มหาชนทั้งปวงเกิดความเลื่อมใสศรัทธาสมกับเป็นสมาชิกของพุทธบริษัท เท่ากับเป็นการรักษาพระศาสนาให้มั่นคงสืบไปด้วย

เจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช มีพระคุณลักษณะเด่นอีกประการคือทรงมีจริยาการสดใสบ่กบาน ทรงแถมพระสรวลละไมเป็นนิตย์ โปรดมีพระปฏิสันถารโอภาปราศรัยกับผู้คนทั่วไปทุกชั้นทุกวัย ไม่มีพระอาการบั่นบึงไว้พระยศ ไม่วางพระรัศมีข่มผู้ใดด้วยความมานะถือพระองค์ เป็นที่ซาบซึ้งชื่นใจของผู้มีโอกาสดำเฝ้าใกล้ชิด่างสัมผัสถึงพระเมตตาการุณยธรรมอันไพศาลได้โดยง่าย